

УДК 911.9:477.82

Моклиця Ю.В.

КЛАСИФІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА ЛУЦЬКА

Здійснено аналіз видів та категорій туризму, актуальних для міста Луцька, відповідно до загальноприйнятих наукових класифікацій. Представлені та обґрунтовані групи потенційних туристів (цільові групи). Також стаття розкриває потенціал туристичного розвитку міста за співвідношенням видів туризму до інших типових характеристик подорожей – відстані, часу, засобів тощо.

Ключові слова: туристичний потенціал, туристичний продукт, види туризму.

Осуществлен анализ видов и категорий туризма, актуальных для города Луцка, в соответствии к общепринятым научным классификациям. Представлены и обоснованы группы потенциальных туристов (целевые группы). Также статья раскрывает потенциал туристического развития города за соотношением видов туризма к другим характеристикам путешествий – расстояний, времени, средств и прочее.

Ключевые слова: туристический потенциал, туристический продукт, виды туризма.

The analysis of actual for the Lutsk city tourism types and categories according to the common standard was made in the paper. The potential tourist groups (aimed groups) are introduced and proved. The article also presents the tourism development of the city in correlation between tourism types and other typical travel characteristics – distance, time, means, etc.

Key words: tourism potential, tourism product, tourism types.

Постановка проблеми. Оцінка потенціалу міста Луцька та процес формування туристичного продукту вимагає впорядкування та детального аналізу. Визначення масштабу можливої туристичної діяльності в місті

відповідно до загальноприйнятих категорій суттєво спростить та уніфікує уявлення про те, що насправді може запропонувати Луцьк туристам. Елементарний перелік об'єктів, місць чи послуг, які може запропонувати місто, не дає повної картини для визначення цільових груп, яких можна запрошувати в місто, а також особливостей турів, які доцільного пропонувати туристам.

В цьому випадку для покращення функціонування галузі варто виокремити види туризму, характерні для міста за функціональною класифікацією, туристичні продукти притаманні Луцьку за тривалістю перебування, використанням транспортних засобів та інтенсивності відвідування тощо. Також до цих переліків варто додати особливості цільових груп та наявність можливостей для розвитку спеціальних видів туризму.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженням класифікації туристичної галузі займалися багато вчених. Досить ґрунтовно такі поняття як вид, тип туризму викладені у працях А.В.Бабкіна [2], Квартальнова В.А. [5], Кифяка В.Ф. [5], Любіцевої О.О. [8]. Ємельянов Б.В. різноманітність туристичних послуг розглядає в контексті проведення екскурсій, які знаходяться в основі більшості туристичних продуктів [4]. Зокрема, поділ екскурсій на загально-оглядові, тематичні, історичні, виробничі, мистецькі, літературні певною мірою перегукуються з видами туризму за функціональною класифікацією, щоправда суттєво розширюють уявлення про туристичний продукт.

В основу однієї з класифікацій Квартальнова В.А. покладена мотивація приїзду туристів [5]. Задоволення цих мотиваційних потреб може стати основою для структурування напрямків діяльності туристичної галузі в місті. Крачило М.П. пропонує шість видів туризму: курортно-лікувальний, курортно-розважальний, спортивний, пізнавально-діловий, релігійний, промисловий [7].

В нашій статті за основу ми використаємо класифікацію видів туризму, наведену у Законі України “Про туризм”, яка найбільш повно відображає сучасну структуру туристичних послуг в Україні [9].

Класифікація туристичного потенціалу міста Луцька нами здійснюється вперше.

Мета та завдання дослідження. Мета статті полягає в аналізі особливостей туристичного потенціалу міста Луцька в контексті загальноприйнятих наукових підходів та класифікацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нами з'ясовані рекреаційні можливості міста за видами туризму, пропонованими в Законі України “Про туризм”. Серед пропонованого дитячого, молодіжного, сімейного, для осіб похилого віку, для інвалідів, культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, спортивного, релігійного, екологічного (зеленого), сільського, підводного, гірського, пригодницького, мисливського, автомобільного, самодіяльного ми відокремили лише ті, які притаманні місту Луцьку. Перші п'ять видів (дитячий, молодіжний,

сімейний, для осіб похилого віку, для інвалідів) аналізуємо окремо, оскільки тут використаний підхід до класифікації з точки зору цільових груп. Також окремо розглядаємо автомобільний, як вид за способом пересування. Всі інші ми оцінювали в контексті міста, як окремої замкненої системи туристичних послуг (незалежно від околиць).

Мисливський, гірський, підводний, сільський та лікувально-оздоровчий види туризму не є притаманними для міста Луцька з причини відсутності необхідних рекреаційних ресурсів. У випадку гірського та підводного туризму в місті Луцьку відсутні гірські системи, скелі, а також водойми, придатні для підводного плавання. Досить велика урбанізація території міста унеможлиблює заняття мисливським та сільським туризмом. Недостатньо можливостей у міста і в лікувально-оздоровчому туризмі.

Найкраще представленим у Луцьку може бути *культурно-пізнавальний туризм*. Він базується на великій історії міста, яка збереглася в численних об'єктах культурної спадщини, в місцевих традиціях та багатьох інших культурних надбаннях. Крім 129 пам'яток історії та архітектури, які можуть бути цікавими туристам, потенціал міста представлений також Волинським краєзнавчим музеєм. Численні експозиції в Історико-культурному заповіднику та зокрема у Луцькому замку зроблять цей вид туризму провідним та найперспективнішим для міста.

Не менш цікавим та актуальним видом туризму для міста є *релігійний туризм*. Цьому сприяють численні пам'ятки та сакральні місця. Серед них католицький Костел Петра і Павла, православний Свято-Троїцький кафедральний собор, протестантська Кірха, а також Покровська і Хрестовоздвиженська церкви. Від самої дати заснування міста Луцька його історія була пов'язана з релігією, про що свідчать розкопки Церкви Івана Богослова (XII ст.) на території Луцького замку. Суттєво доповнюють цю тему історія відомого іконописця Іови Кондзелевича, а також єдиний в Україні регіональний Музей Волинської ікони. В контексті релігійного туризму перспективним є підвид "паломницький туризм". Основою для цього є хресна хода та поклоніння Чудотворній іконі Холмської Божої матері.

Не дивлячись на досить істотну просторову замкненість міста, в ньому досить вдало може бути представлений *спортивний туризм*. Цьому сприяють великі зелені території, зокрема Центральний парк культури та відпочинку імені Лесі Українки та заплава річки Стир. Також власне річка Стир може стати перспективним місцем для проведення спортивного туризму.

Екологічний туризм може базуватись на наявних природно-рекреаційних ресурсах міста, серед яких: об'єкт природно-заповідного фонду загальнодержавного значення (Ботанічний сад Волинського національного університету імені Лесі Українки); Гнідавське болото (загально зоологічний заказник місцевого значення); Теремнівські ставки

(гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення); Сквер меморіалу Вічної слави (ботанічна пам'ятка природи); Дубовий гай (ботанічна пам'ятка природи); Лесин ясен; Дуб плакучої форми; Платан західний.

Різноманітність культурно-мистецького життя міста забезпечує передумови для розвитку *самодіяльного туризму*. Міська інфраструктура (транспортна мережа, зв'язок, наявність необхідних послуг) цілком дозволяє організовувати відпочинок самодостатнім групам туристів. В такому випадку нічліжна база із готелів та гуртожитків може розширюватись на приватні квартири, а дозвілля та відпочинок – проходити у невеликих аматорських клубах, заходах, імпрезах.

З інших видів туризму, не представлених у Законі, актуальними для міста є етнічний, транзитний, діловий, подієвий. *Етнічний туризм* пов'язаний з численними родинними зв'язками лучан з мешканцями інших регіонів та країн. В цьому виді можна виокремити так званий “ностальгічний туризм” – пересування людей з метою отримати емоції, пов'язані з минулим, родинними зв'язками, бажання відновити спогади дитинства, молодості тощо.

Транзитний туризм може базуватися на географічному положенні міста. Не дивлячись на те, що містом не проходять найбільші транзитні шляхи (автошляхи Варшава – Київ та Київ – Чоп), близькість до кордону та розміщення в глибині континенту сприяє транзитному руху туристів. Основні транзитні шляхи цілком співпадають з мотиваційними інтересами туристів, а відстані руху між основними вузлами переміщення цілком можуть забезпечити для Луцька статус транзитного центру:

1) транзитний шлях “Схід – Захід”: туристи центральної та східної України, які прямують в Центральну та північну Європу (Польщу, країни Балтії, Німеччину);

2) транзитний шлях “Захід – Схід”: туристи півночі Європи (Польща, Прибалтика, Німеччина), які їдуть відпочивати в Україну (Київ, Львів, Крим);

3) транзитний шлях “Північ – Південь”: туристи північних країн (Росія, Білорусія, Прибалтика), які рухаються в напрямку півдня та південного заходу країни (зокрема до Львова, Карпат, Поділля, Кременецьких гір).

Діловий туризм має обмежені інфраструктурні можливості в Луцьку (відсутність великих виставкових комплексів тощо), проте статус міста як обласного центру та значний торгово-промисловий потенціал цілком може сформувати фундамент для розвитку цього виду туризму. Особливою перевагою цього виду місто може скористатись завдяки розміщенню біля кордону Європейського Союзу, що значно сприяє економічному розвитку і як наслідок – діловому туризму.

Подієвий туризм можна вважати одним з пріоритетних для розвитку туризму Луцька, оскільки історично-культурні надбання сприяють формуванню міського культурно-мистецького життя. В цьому напрямі можна виокремити навіть певну систему подієвого туризму, яка

ґрунтується на основних заходах впродовж календарного року (фестиваль “Поліське літо з фольклором”, арт-шоу “Ніч у Луцькому замку”, святкування Дня міста). Велика кількість інших різномасштабних заходів формують культурно-мистецький фон, який може забезпечити цікаве дозвілля впродовж цілого року.

Таблиця 1. Актуальні категорії туристичного продукту для міста Луцька

Характеристики	Види туризму								
	Культурно-пізнавальний	Релігійний	Спортивний	Екологічний	Самодіяльний	Етнічний	Транзитний	Діловий	Подієвий
<i>За тривалістю:</i>									
Короткотривалі (тури вихідного дня)	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Середньотривалі (5-10 днів)	+	+	-	-	+	+	-	+	-
Довготривалі (10-20 днів)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>За інтенсивністю перебування:</i>									
Сезонний	-	-	+	+	-	-	-	-	-
Постійний	+	+	-	-	+	+	+	+	-
Періодичний (на вихідні)	-	-	+	-	+	-	-	-	+
<i>За способом пересування:</i>									
Автомобільний	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Велосипедний	+	+	+	+	+	-	-	-	+
Водний	-	-	+	+	-	-	-	-	-
Пішохідний	+	+	+	+	+	+	-	-	+
<i>За віком:</i>									
Дитячий	+	+	+	+	+	-	+	-	+
Молодіжний	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Сімейний	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Для осіб поважного віку	+	+	-	+	+	+	+	+	+
<i>За комплектуванням:</i>									
Індивідуальний	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Груповий	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Класифікація видів туризму за цільовими групами та мотивацією приїзду певною мірою повторює види туризму, вказані вище:

Категорії цільових груп (складено авторами):

1) мандрівники “великої родини”; *мотивація для приїзду*: ностальгія, родинні зв’язки, відвідини родинних місць, поховань; відповідає концепції культурно-пізнавального та ностальгічного туризму;

2) мандрівники “класичні”; *мотивація для приїзду*: відвідати якомога більше місць, які можуть здивувати і про які хочеться дізнатись більше; відповідає культурно-пізнавальному, релігійному, самодіяльному видам туризму;

3) мандрівники “любителі природи”; *мотивація для приїзду*: побачити, відчути, пережити те, чого їм найбільше не вистачає в побуті і

повсякденному житті, натомість організм відчуває в цьому потребу; відповідає спортивному, екологічному видам туризму;

4) мандрівники “на вихідні”; *мотивація для приїзду*: відволіктися від роботи, навчання, побуту, розважитися компанією, відсвяткувати подію чи визначну дату, побачити щось нове, незвичне, цікаве; відповідає культурно-пізнавальному, релігійному, самодіяльному та подієвому видам туризму;

5) мандрівники “транзитом”; *мотивація для приїзду*: необхідність організувати нічліг, є зайвий день на маршруті, щоб щось побачити додатково; відповідає транзитному виду туризму;

6) “ділові” мандрівники; *мотивація для приїзду*: бізнес, ділові зустрічі, проведення професійних заходів (конференцій, семінарів), навчання чи обмін досвідом; відповідає діловому виду туризму;

7) “релігійні” мандрівники; *мотивація для приїзду*: поклоніння святим місцям, зцілення, знайомство з видатними пам’ятниками християнської релігії; відповідає релігійному виду туризму.

Проаналізувавши лише частину існуючих класифікацій на прикладі міста Луцька очевидним стало те, що така велика кількість категорій та видів хоча і дозволяє виокремити певні пріоритети для оцінки та розвитку, проте не дозволяє їх належно проаналізувати та оцінити. Для полегшення змістового сприйняття всіх класифікаційних категорій пропонуємо візуалізувати проаналізовану інформацію у вигляді таблиці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дає змогу визначити пріоритетні напрями для розвитку туризму в місті Луцьку. Серед притаманних місту основних видів туризму – культурно-пізнавальний, релігійний, спортивний, екологічний, самодіяльний, етнічний, транзитний, діловий та подієвий. З інших важливих категорій туристичних потоків варто зауважити, що для Луцька найбільш перспективним є короткотривалий відпочинок, який має забезпечувати динамічний, швидкий та пізнавальний характер. Одним з проблемних питань розвитку туризму міста Луцька надалі варто розглядати інтеграцію туристичного продукту міста з регіоном (околицями). Таке поєднання може суттєво змістити показники тривалості перебування та способу пересування туристів. Особливою умовою для розвитку туризму є сезонність помірною клімату, що бовязково потрібно враховувати при формуванні туристичних продуктів, особливо екологічного, спортивного та подієвого туризму. Вік та комплектація груп не має обмежень для відпочинку у Луцьку, що дає перспективи для створення багатогранного та перспективного туристичного продукту. Наступні кроки з дослідження даної тематики можуть бути пов’язані з поглибленням знань та уявлень про туристичний продукт міста Луцька. Посилення можливостей туристичного потенціалу Луцька може базуватись на розширенні ареалу надання туристичних послуг до рівня території історичної Волині.

2. Бабкин А.В. Специальные виды туризма: учебное пособие. – Ростов-На-Дону: Феникс, 2008. – 252 с.
3. Ван Циншен. Историко-культурный туризм и развитие туристических городов // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 35. – С. 11–15.
4. Емельянов Б.В. Экскурсоведение. – М.: Советский спорт, 2007. – 216 с.
5. Квартальнов В.А. Туризм. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 320 с.
6. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 298 с.
7. Крачило Н.П. География туризма. – К.: Вища школа, 1987. – 208 с.
8. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). – К.: Альтерпрес, 2005. – 436 с.
9. Про внесення змін до Закону України “Про туризм”: Закон України №1282-IV від 18.11.03 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 13.